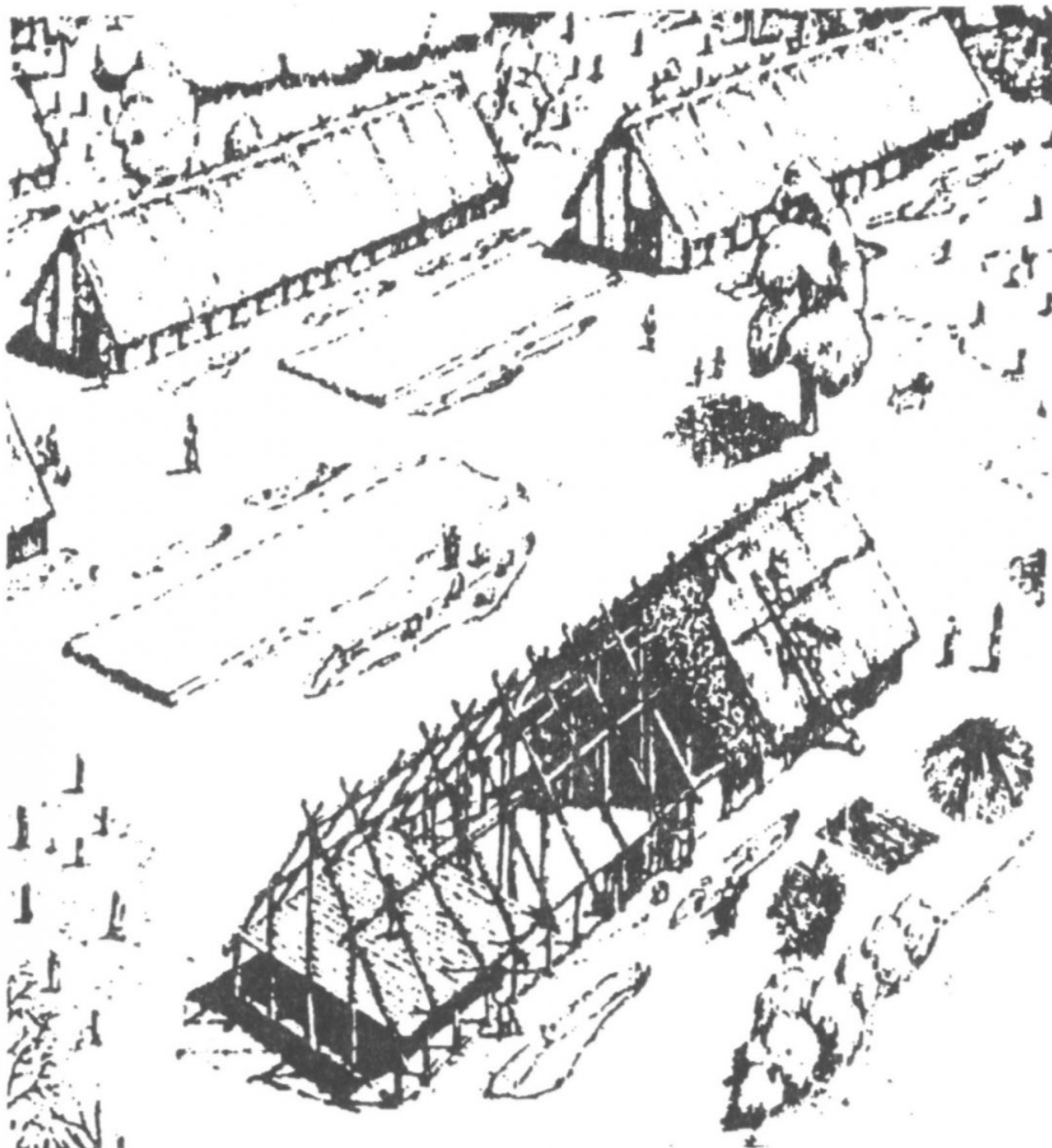

posted by Willant on 19. júl 2013 - 14:27
20.07.2013 - posledná úprava článku.

[Muzsla határában található régészeti lelőhelyek](#) [1]

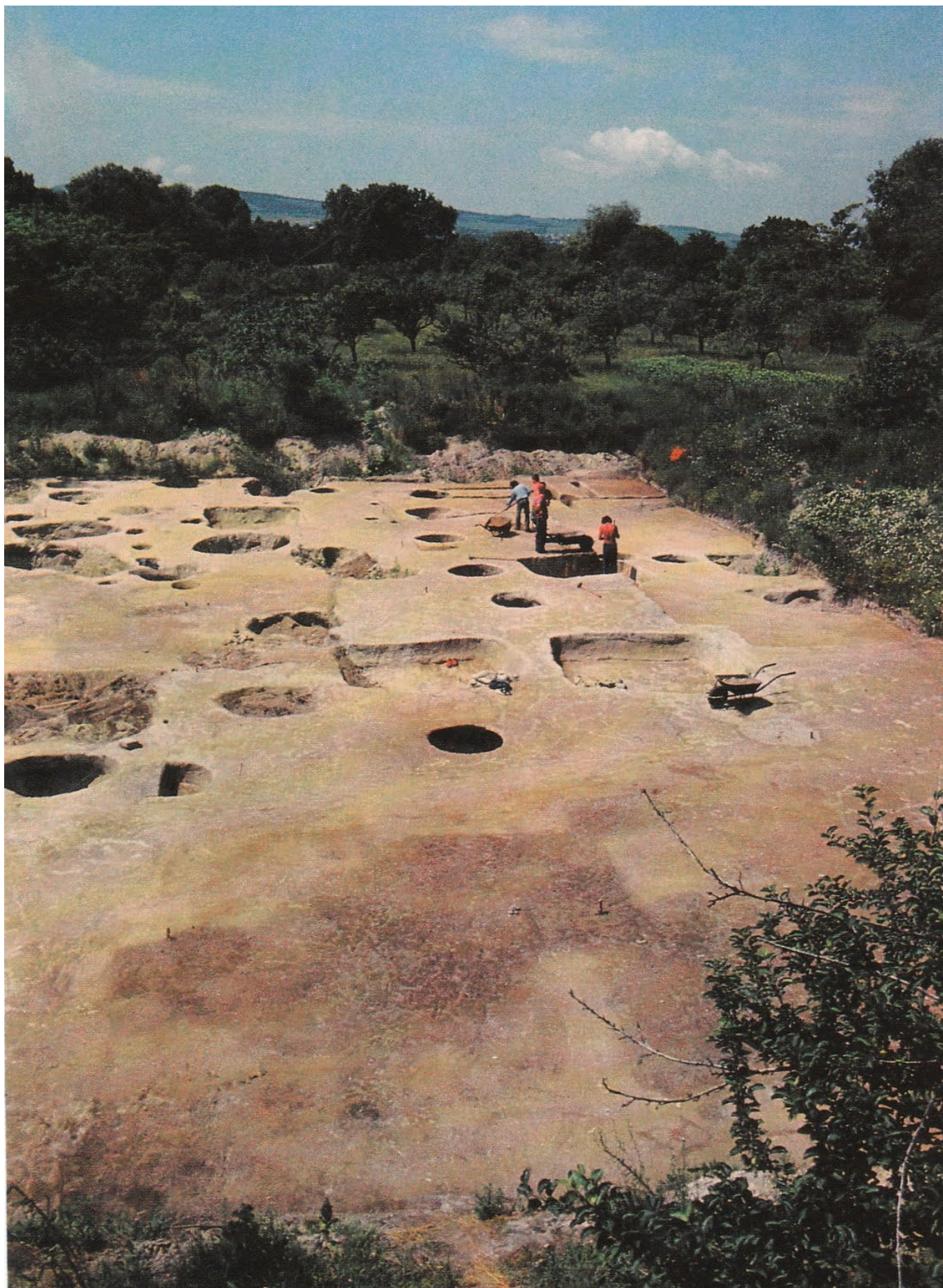

Az írásos források 1156-ban említik először a községet, de a terület településtörténete már néhány évezreddel korábban, az újkorban kezdődött. A Muzsla határában található régészeti lelőhelyeket

különböző módon fedezték fel: egyrészt felszíni anyaggyűjtéssel terepbejárások alkalmával, másrészt az építkezési munkáknál, az utóbbi időben pedig légifelvételzés segítségével is. Az eddig ismert lelőhelyek száma elérte a negyvenet (I. tábla). Első pillantásra ez a szám alacsonynak tűnhet, azonban szem előtt kell tartani azt a tényt is, hogy ez nem csupán a kutatás jelenlegi állásától függ, hanem nagyban közrejátszik az is, hogy a földmunkáknál vagy házépítés közben (főleg a község területén) előkerült leleteknek csupán egy része lett az illetékeseknek bejelentve és nyilvántartásba véve. Az ismert lelőhelyek feltérképezése kimutatta, hogy ezek majdnem kizárólagosan a Duna teraszának a szélén és a tőszomszédságában elterülő árterületen helyezkednek el. Itt található az összes lelőhelyek 87,5 %-a. A Duna és az első kanális (csenkei erdő) közötti térség - a településre, a megtelepedésre alkalmas szintmagassága ellenére - gyakorlatilag leletmentes. (Ez azonban nem egészen mérvadó, mert a szóban forgó terület majdnem összefüggően erdősített és ezért a felszíni terepkutatás számára gyakorlatilag hozzáférhetetlen.

Muzsla határában található régészeti lelőhelyek

Zverejnené na Turisticko-informačná stránka Štúrova (<http://kontakt.sturovo.com/drupal>)

A legjelentősebb, ma már szakkörökben is ismert lelőhely Muzsla határa délnyugati szélén, a községtől 7 kilométerre elterülő Csenkén található. A több időszakban használt lelőhely a Duna partján, a „Vilmakert” és a Diófás (Orechový sad) nevezetű helyen fekszik. A telepen a Szlovák

Tudományos Akadémia nyitrai Régészeti Intézete 1980-tól folytat feltárást. Bár az első leletek még a harmincas évek derekán kerültek napvilágra és egy kisebb ásatás 1953-ban is folyt, a mai nagykiterjedésű feltárást a Bős-nagymarosi vízierőmű építése váltotta ki, mivel a lelőhelyen egy új gát felépítését tervezték, ami végleg kizárta volna a későbbi régészeti kutatásokat. A lelőhelyen eddig újkőkori (vonaldíszes kerámia kultúra és zselízi csoport) és rézkori (Bajč-Retz csoport, badeni kultúra, Kosiň-Čaka csoport) települések nyomait tárták fel. A későbbi településeket, a kora- és középsőbronzkort, az ún. Litzengerámia, a korai vaskort a vekezugi kultúra, a késő vaskort a keltakori leletek képviselik. Igen fontos lelet a mai Vilmakertben feltárt erdőirtott telep, a 9-10. századbeli Nagymorva Birodalom idejéből. A lelőhely a maga gazdag településtörténetét elsősorban kedvező földrajzi fekvésének, valamint a tengerszint feletti magasságának (110 -111 m) köszönheti. Csenke ugyanis egy, a körülvevő árterületből (107 m) kimagasló „szigeten” fekszik, amelyet a múltban sem árasztottak el a Duna rendszeres árvizei. 1996 végén mind a két részen - Vilmakert és Orechový sad -, 12000 m² alapterületen összesen 1200 különböző rendeltetésű objektumot és 106 sírt tártak fel.

A legkorábbi települést az újkőkori vonaldíszes kerámia és a zselízi csoport népe alkotta. Mivel ez a legkorábbi telep, a későbbi időszakok objektumai nagyon megrongáltak. Ez nagyban megnehezíti a település pontosabb alakjáról megalkotandó elképzeléseinket, elsősorban ami a lakóházak mennyiségét és elhelyezkedésüket illeti. A lakóépületeket ebben az időszakban oszlopos szerkezetű építmények képezték, melyek szélessége 5 - 7 méter között mozgott és hosszúsága néha elérte a 60 m is. Ezek nyomai 10-16 cm átmérőjű cölöplyukak formájában maradtak fent. Ilyen ház alaprajzát tehát öt oszlopsor képezi. A falakat alkotó két szélsőben az oszlopok sűrűbben, míg a belső háromban - amely a tetőszerkezetet tartotta - ritkábban voltak elhelyezve. A vesszősoros, ún. paticsfalak, pelyvával kevert agyaggal voltak megtapasztva, amit a házak melletti gödrökből termeltek ki. Ezekbe később különféle hulladék került (edénytöredékek, az elfogyasztott állatok csontjai, stb.), ami ma a régészeti leletek értékes alkotórésze és a neolitikum lakossága anyagi kultúrája ismeretének értékes forrásává vált. A gödrök másik csoportját a gabonátároló vermek alkották. A leletek túlnyomó része kerámiából tevődik össze.

A csenkei településen a kerámia nagyobb hányada vékonyfalú félgömb alakú, sajátos díszítésű edények töredékeiből áll. Ezeket függőleges bevágásokkal megszakított, többszörös, bekarcolt vonalakkal díszítették. Az edények felületét szintén vörös és sárga festéssel, illetve simított sávokkal hangsúlyozták. A zselízi csoport kerámia-sajátosságát a plasztikus ember-és állatalakú ábrázolások képviselik. Ezekhez elsősorban az edény pereme alatt elhelyezkedő emberi arcábrázolások tartoznak, de ritkábban plasztikus fej-illetve alakábrázolások is előfordulnak. A legutóbbiakhoz a domború stilizált állatmotívumokat sorolhatjuk. A munkaeszközök között főleg pattintott kőszerszámokat találunk -pengéket, kaparókat, fúrókat stb. Csiszolt kőbalták és vésők, vagy csonteszközök ritkábban fordultak elő. A rézkor badeni kultúra telepén kizárólagosan tároló és más jellegű gödröket tártak fel. Lakóházakat eddig nem sikerült azonosítani. Az 1996. évi szezonban két, jó megtartású, nagyméretű, 3m átmérőjű kemencét sikerült feltárni. Ezek valószínűleg edények égetésére szolgáltak. Az előző korhoz képest az edények formája sokkal változatosabb. A fazekak, tálak, csészék, csuprok és más alakú edények mellett, a kultúra legjellemzőbb alakjai közé az ún. kétosztatú tálak tartoztak, melyek inkább kultikus célokra, mint mindennapi használatra szolgáltak (III. tábla). Különös jelentőségűek az ún. Litzengerámia-leletek a középső bronzkor elejéről (IV. tábla). Ezek a Kárpát-medence és Délkelet-Európa kultúrköz-pontjai közötti szoros kapcsolatokra és hatásokra utalnak. A koravaskori telepről csupán néhány gödör származik.

Fontos lelet-együttest képez viszont egy csontfaragó műhely anyaga. Többek között egy agancsból készült félkész késnyél került itt elő, egy stilizált mondabeli állat - griff fejet ábrázoló díszítéssel. A legteljesebb képet jelenleg a vilmakerti koraközépkori település nyújtja, amely a legkevésbé bolygatott és egyúttal a legnagyobb kiterjedésű is. Jelentőségét az is növeli, hogy egy Nagymorva Birodalom-kori erdőirtott településről van szó. A még ma is jól kivehető sáncai három oldalról fogják körül a települést és 3 méterre magasodnak ki a belső járószint felett. 1989-ben sikerült feltárni 30 m hosszúságban a homlokzati falat a hozzá tartozó sarokrésszel. A 140 cm magas kőfal kötőanyag nélkül épült. Bár a telep belső területének csak mintegy felét sikerült eddig feltárni, az előkerült objektumok számával mégis előkelő helyet foglal el a Szlovákia területéről ismert hasonló kori települések között. Az objektumok - lakóházak, tárológödrök, kemencék és különböző jelentetésű gödrök - szabályosan helyezkednek el a telep egész területén. A négyszög- vagy téglalapalaprajzú 96 feltárt háznak a lakóterülete 4,5 - 14,5 m² között mozog. A gödörházak, mélységüktől függően,

egészen vagy félig voltak beásva a földbe. Az első típusú házaknak valószínűleg földigérő nyeregteteje, míg a másik háztípusnak valószínűleg gerenda szerkezete volt. A házak sarkában többnyire jó megtartású, kőből rakott kemece volt, de némelyikben agyaggal tapasztott kenyérsütő kemence is előfordult. A gabonátároló vermek mélysége elérte a 360 cm-t is és a többségükből viszonylag nagy mennyiségű megszenesedett gabona került elő. A magvak meghatározásából kitűnik, hogy az említett időszakban főleg árpát, rozst és kölest termesztettek, de előfordult hüvelyes és más termény is. Az előző kultúrához hasonlóan, a koraközépkori leletek között is leggyakoribb a kerámia, de a többi tárgycsoport skálája is sokkal szélesebb, ami főleg a vastárgyak kiterjedtebb használatával áll kapcsolatban. Ezeket elsősorban kések, mezőgazdasági eszközök, fafeldolgozó szerszámok és más tárgyak képezik, de sokféle szerszám - kocsi-, lószerszám és övveret - is előkerült. Bár a leletegyüttesekben fegyverek közvetlenül nem fordultak elő, de a néhány sarkantyú és nyílhegy leletből következtetni lehet egy bizonyos harcos csoportnak a jelenlétére a Muzsla-csenkei telep lakosságán belül.

A településről még számos csonttárgy és eszköz, őrlőkő, orsógomb, szövőszéknehezék és sok más rendeltetésű tárgy került elő. A lelőhelyen feltártak különböző méretű sírokat is, amelyekbe a halottakat többnyire a hátukon, nyújtott helyzetben temették. A temetkezések többségénél hiányoztak a mellékletek, némelyik sírba csak edényt, esetleg kést, ritkán ékszert - főleg fülbevalót - helyeztek el. Ezek közül említésre méltó a 42. számú sír négy - ráforrasztott apró golyócskákkal, ún. granulá-cióval, díszített - ezüst fülbevalója, melyek a klasszikus nagymorvai fülbevaló-típust képviselik. Történelmi szempontból jelentős fontosságú e délen fekvő szláv erődített telep felfedezése, amely a dévényi földváron kívül az egyetlen a Duna partján. Feltehetőleg egy fontos határmenti erődítmény és őrhely volt, melynek kezdetei - mai ismeretek birtokában - a Nyitra Fejedelemségnek a 9. század második negyedében végbemenő kialakítása folyamatához és területi egyesüléséhez kapcsolódnak. A földvár - melyben a lakosság egy részét a helyőrség tagjai alkották - így a fejedelemség területi és állami függetlenségét szemléltette. Az erőd katonai és őrségi jellegéről - a fegyversarkantyúleletek mellett - a sáncból és a hatalmas, 4 m mély árokból álló védmű tanúskodik. Mostanában készül a lelőhely nemzeti kulturális emlékké való nyilvánítása, továbbá tervezik a részleges rekonstrukcióját és a nagyközség rendelkezésére bocsátását, ami hozzájárul a település további népszerűsítéséhez. Nem kevésbé fontos tény, hogy Muzsla legrégibb írásos forrása a csenkei telephez fűződik. Az 1135-ből származó okmányban hivatkozás található a „predium in villa Chenka”-ról (birtok Chenka településén), melyet Szent István adományozott a Hont-Pázmány nemzetség egyik őseinek, tetteiért. Mivel a „villa” megjelölés, a 11-12. századi latin nyelvhasználatban, nyitott, erődítményes települést jelent, ez az írásos forrás egyben arról is tanúskodik, hogy ebben a korban az erődítés már elvesztette jelentőségét. Viszont egyben igazolja a település fontosságát is, mivel az érdekkeit főleg jövedelmezőbb birtokokat szoktak a királyok adományozni.

Az utolsó, Csenkével kapcsolatos történelmi írásos forrás a 18. századból maradt ránk. Arról tudósít, hogy 1708-ban, a Rákóczy Ferenc által vezetett felkelés alatt Vak Bottyán kapitány Csenkepuszta határában egy Csenkevár-nak nevezett, hatalmas árokkal védett földvárat építtetett. Ennek a Duna túlsó partján álló nyergesújfalui erőddel együtt kellett volna a dunai hajózást korlátoznia. Az erőd nem volt hosszú életű. A felkelés leverése után, 1711-ben megszűnt. Ezt az erődítményt egyelőre nem lehet kapcsolatba hozni a vilmakerti sánccal, mivel az eddigi feltárások nem szolgáltatnak bizonyítékokat arról, hogy később is használták volna. Összességül tehát elmondhatjuk, hogy Muzsla község határa gazdag és sokrétű, több korszakbeli régészeti lelőhellyel rendelkezik. Remélhetőleg számuk a jövőben - a község lakossága hozzájárulásával is - tovább bővül.

Forrás: *Mužla - A kezdetektől 1920-ig Településtörténeti vázlatok sorozat*
Molnár Erzsébet, Erdélyi Szabolcs, Ivan Kuzma
Muzsla Község Önkormányzata (1997)

Muzsla határában található régészeti lelőhelyek

Zverejnené na Turisticko-informačná stránka Štúrova (<http://kontakt.sturovo.com/drupal>)

Adresa zdroja (modified on 20.07.2013 -

00:04):<http://kontakt.sturovo.com/drupal/19-07-2013/360/muzsla-hataraban-talalhato-regeszeti-lelohelyek>

Odkazy

[1] <http://kontakt.sturovo.com/drupal/19-07-2013/360/muzsla-hataraban-talalhato-regeszeti-lelohelyek>